

ОВЧАРУК ОКСАНА ВАСИЛІВНА

*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач відділом компаративістики
інформаційно-освітніх інновацій ІТЗН НАПН України,
oks.ovch@hotmail.com*

Ключові слова: цифрова компетентність, вчитель, середовище ЗЗСО, ІКТ, онлайн-опитування

ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Постановка проблеми. Сьогодні перед вчителями гостро стоїть питання здійснення дистанційного та змішаного навчання з учнями у період карантинних заходів, викликаних пандемією COVID-19. У 2021 році для того, щоб визначити, які саме питання стоять перед системою загальної середньої освіти, Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України провів опитування громадської думки щодо готовності та потреб педагогів у здійсненні дистанційного та змішаного навчання в період карантину 2020/2021. Оскільки цифрові засоби та інструменти відіграють головну роль у організації дистанційного навчання, респондентам запропонували відповісти на низку запитань щодо організаційних заходів, які були застосовані з боку центральних та місцевих органів влади, закладів освіти, а також самими вчителями для здійснення цього процесу.

Онлайн-опитування проводив відділ компаративістики інформаційно-освітніх інновацій через мережу закладів післядипломної педагогічної освіти, обласні та районні органи освіти на основі добровільної участі у опитуванні, метою якого було виокремлення проблем та надання рекомендацій зацікавленим сторонам.

Виклад основного матеріалу. Підґрунтям онлайн-опитування вчителів були наукові підходи та положення, визначені у документах та наукових працях сучасних вітчизняних вчених, що висвітлюють питання використання ІКТ у закладах освіти: В.Бикова, О.Спіріна, С.Литвинової, Н.Морзе, В.Лапінського, М.Шишкіної та ін.[1; 2]. Також при укладанні анкети було враховано результати попередніх опитувань за 2019 та 2020 рр., що проводились в рамках наукових тематик відділу та ІТЗН [3]. Автори анкети врахували також міжнародні підходи та рамкові основи щодо цифрової компетентності учасників освітнього процесу, зокрема при укладанні блоку питань стосовно рівня цифрової компетентності вчителів [5].

У опитуванні взяли участь 1463 респонденти з усіх областей України. Основні блоки онлайн-анкети було укладено у такі блоки (розділи):

1. загальна інформація про особу (вік, стаж роботи, тип установи, тип професійної діяльності, тип населеного пункту, стать);
2. організація дистанційного навчання на практиці (які цифрові інструменти та онлайн-ресурси використовують вчителі для проведення уроків під час дистанційного та змішаного навчання);
3. потреби потреб вчителів у здійсненні дистанційного навчання та підвищення фахового рівня під час карантину;
4. цифрова компетентність вчителів.

У першому блоці онлайн-анкети було опрацьовано дані респондентів щодо їх педагогічного стажу, типу закладу, області, типу населеного пункту тощо. Переважна більшість опитаних – 40-55 р. (42,6%) та 25-40 р. (32,9%) (Рис.1). До опитування

долучились такі категорії освітян: вчителі початкових класів, вчителі різних предметів, адміністратори ЗЗСО, %; викладачі інститутів підвищення кваліфікації викладачів та ін.

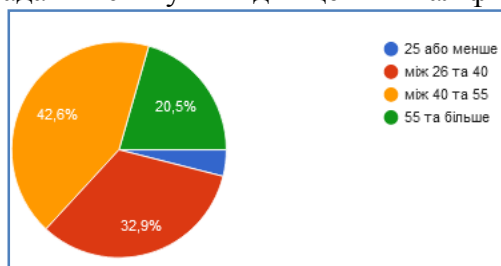

Рис.1. «Розподіл респондентів за віком»

Щодо того, які інструменти використовують педагоги сьогодні, респонденти вказали на такі:

- Viber – 83%;
- Zoom – 58,7%;
- сайт навчального закладу – 58,7%;
- МійКлас – 20,7%;
- Padlet – 18,8%;
- Google Apps for Education - 15,1%;
- Skype - 14%;
- Telegram – 13,8%;
- Електронний щоденник – 11,7% та ін.(менше 10%).

Серед іншого педагоги вказали: власні розробки, презентації, свої блоги, електронні підручники, власні посібники та матеріали для каналу YouTube. Ці ресурси не набрали більше 1-2% відповідей (Рис.2).

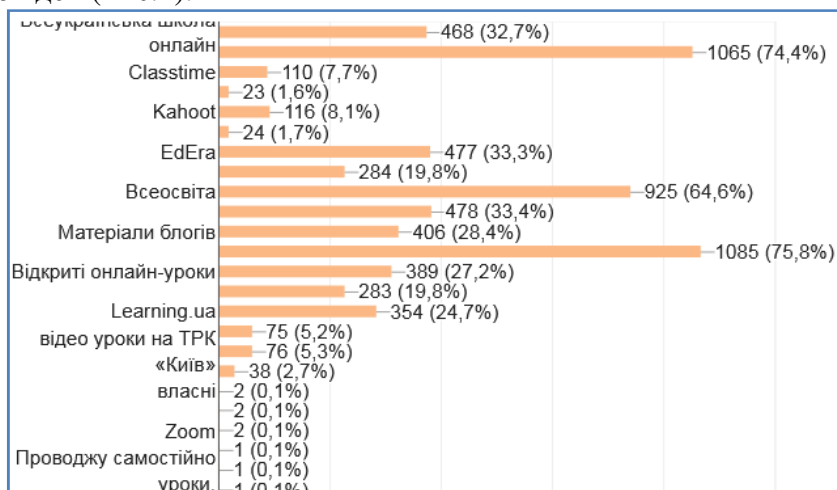

Рис.2. Розподіл відповідей респондентів на запитання «Які онлайн-ресурси Ви використовуєте для проведення уроків?»

Щодо підвищення свого рівня обізнаності та використання нових інформаційних джерел у професійній діяльності було з'ясовано, що вчителі слідкують за новинами щодо дистанційних курсів з використання засобів ІКТ через такі інформаційні канали, як: соціальні мережі – 69,8%; розсилка від адміністрації навчального закладу – 64,4%; сайт МОН – 59,5%; сайти ППО – 55,7%; блоги вчителів – 24,2%; сайти неурядових організацій.

Важливою частиною опитування була самооцінка респондентів щодо їхньої цифрової компетентності. Тому у четвертому розділі онлайн-анкети запитання були спрямовані на визначення рівня цифрової компетентності. Даний блок питань передбачав

проведення педагогічними працівниками самооцінювання їхнього рівня цифрової компетентності. Питання були укладені на базі міжнародних рамкових документів «Рамка цифрової компетентності для громадян: вісім рівнів майстерності з прикладами використання» (DigComp 2.1: Digital Competence Framework for Citizens) [5].

Для прикладу, наведемо як відповіли респонденти на запитання щодо вміння пошуку інформації: 33,9% зазначили, що можуть шукати інформацію в Інтернеті за допомогою пошукової системи, що відповідає базовому рівню користувача; 44,6% зазначили, що можуть використовувати різні пошукові системи для пошуку інформації, що відповідає рівню незалежного користувача; 21,5% зазначили, що можуть використовувати розширені стратегії пошуку, щоб знайти достовірну інформацію в Інтернеті, наприклад, використовуючи веб-канали, що відповідає рівню професійного користувача (Рис.3).

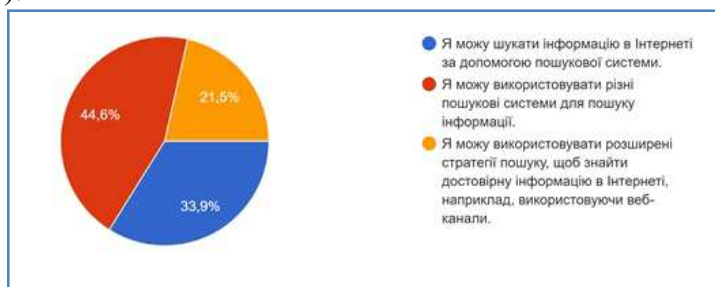

Рис.3. «Інформація і цифрова грамотність»

Самооцінювання цифрової компетентності вчителів є основою їхньої професійної компетентності, а отже відображає їхню готовність до організації навчального процесу з використання засобів та інструментів ІКТ.

Висновки. Проведене онлайн-опитування надало можливість з'ясувати, що незважаючи на існуючі напрацювання щодо використання ІКТ у освітньому процесі, широкий спектр наукових розробок та методичних вказівок щодо того, як саме має здійснюватись процес використання цифрових засобів у процесі навчання, питання підняття спроможності та підтримки готовності вчителів до використання ІКТ все ще залишається недостатньо вирішеним.

Для підняття спроможності та забезпечення готовності вчителів до використання ІКТ важливим є створення сучасного інформаційно-цифрового середовища, що дозволило б мати рівний та швидкий доступ до різноманітних цифрових ресурсів для викладання навчальних дисциплін, до інструментів, за допомогою яких педагоги можуть створювати власні розробки для проведення заходів з учнями. Все це має бути безкоштовним для вчителя. Також не менш важливим є підвищення обізнаності вчителів з використання ІКТ та організації дистанційного та змішаного навчання. З боку інституцій, що здійснюють підвищення кваліфікації, важливим є організація спеціальних короткотривалих курсів для вчителів з постійним їх консультуванням у використанні цифрових засобів та інструментів. З боку навчальних закладів необхідна адміністративна підтримка вчителів щодо необхідного програмного забезпечення та засобів для організації дистанційного навчання. Всі ці напрями потребують подальшого розвитку та досліджень. Анкету «Готовність та потреби вчителів щодо використання ІКТ в умовах карантину» розміщено на платформі Google Forms [4].

Використані джерела:

1. Биков, В.Ю., Буров, О.Ю., Гуржій, А.М., Жалдак, М.І., Лещенко, М.П., Литвинова, С.Г., Луговий, В.І., Олійник, В.В., Спирін, О.М., Шишкіна, М.П. *Теоретико-методологічні засади інформатизації освіти та практична реалізація інформаційно-комунікаційних технологій в освітній сфері України*. Монографія. Компринт, м. Київ, Україна (2019).

2. Shyshkina M.P., *Service models of the cloud-based learning environment of the educational institution*. In: Proceedings of the 5th Workshop on Cloud Technologies in Education. pp. 1-6. Kryvyi Rih, Ukraine (2017).

3. Іванюк І. В., Овчарук О.В. Результати онлайн опитування щодо потреб вчителів у підвищенні фахового рівня з питань використання цифрових засобів та ІКТ в умовах карантину. *Аналітичні матеріали*. – 2020. – Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. URL <https://lib.iitta.gov.ua/719908/> (дата звернення: 07.04.2020)

4. Онлайн-анкета «Готовність та потреби вчителів щодо використання ІКТ в умовах карантину2021».
URL :
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScPThegmyRLU0sSWb_XpzCzMZxFfdgacV-gVPzuVOEWh9X3yw/closedform. Дата звернення 19.03.2021.

5. Stephanie Carretero, Riina Vuorikari, Yves Punie. DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use.- Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017.– 48 p.